

Екологічна економіка та управління природокористуванням

Однією з найважливіших відмінностей планети Земля є існування на ній життя - від найпростіших одноклітинних організмів до найскладнішої біологічної системи - людини, поява якої стала чи не найважливішою подією в еволюційному розвитку планети, суттєво вплинула на її біосферу.

З прадавніх часів, пройшовши, завдяки своїм винятковим здібностям, багатотисячолітній шлях розвитку від майже тварини, що дбала лише про виживання, до сучасного "homo sapiens", від кам'яного рубила до розщеплення атомного ядра, людство нині, дбає про власні інтереси та задоволення постійно зростаючих потреб, використовує ресурси планети, не враховуючи ні закони природи, ні жахливі наслідки, спричинені експлуатацією природних багатств. Задля забезпечення високого рівня виробництва та отримання надприбутків, використовуються технології, які призводять до високого ступеня забруднення довкілля, завдають величезних збитків природі і самій людині. Все частіше виникає загроза кліматичних аномалій, поширяються незнані досі хвороби, зростає смертність людей продуктивного, працездатного віку. Нині від екологічного забруднення навколошнього середовища людей гине більше, ніж загинуло під час світових воєн.

Тому питання раціонального природокористування та охорони навколошнього середовища перебувають в центрі уваги світової спільноти. Про важливість дбайливого ставлення до природних ресурсів постійно наголошується в постановах і законодавчих актах українського уряду. Отже людство на нинішньому етапі розвитку шукає гармонійного розв'язання економічних та екологічних питань природокористування.

Економіка природокористування — новий розділ екології, в якому вивчаються питання економічної оцінки природних ресурсів, негативний вплив забруднення природного середовища, процеси та явища суспільного життя, викликані нестачею природних ресурсів, величезним зростанням виробництва й забрудненням усіх сфер Землі. Як і в інших науках, базою економіки природокористування є знання основних екологічних законів, законів розвитку природи й суспільства.

У навчальному посібнику: **Гринів Л.С. Екологічна економіка : навч. посіб. - Львів : Магнолія 2006, 2010. - 358 с.** викладено теоретико-методологічні засади та прикладні сучасні наукові концепції, парадигми та теорії сучасної екологічної економіки, досліджено розвиток еколого-економічних вчень (етапи, напрями, школи) у світовій науці, проаналізовано концепції української школи фізичної економії, розглянуто сутність просторово-економічного аналізу та ноосферної моделі розвитку економіки.

Наближенню національного екологічного законодавства до норм та документів Європейського Союзу сприятиме прийняття нових законодавчих актів, які забезпечать регулювання тих сфер природокористування, що мають особливе значення для життєдіяльності людей та стану довкілля. Гальмує цей процес загальна екологічна необізнаність, низький рівень екологічної свідомості суспільства та недостатня організаційно-методична підтримка системи підготовки професійних кадрів. Тому метою посібника: **Галушкіна Т.П. Економіка природокористування : навч. посіб. - Харків : Бурун Книга, 2009. - 479 с.** є узгодження наявних тенденцій у сфері природокористування та сприяння поглибленню теоретичних знань з метою посилення еколого-економічного суспільного світогляду.

Для науковців, аспірантів, науково-дослідних установ та вищих навчальних закладів, викладачів та фахівців в галузі екології, управлінців та підприємців стане в нагоді книга: **Данилишин Б. М. Економіка природокористування : підручник для аспірантів науково-дослідних установ та вищих навчальних закладів. - К.: Кондор, 2010. - 464 с.** В посібнику розглядаються теоретико-методологічні засади економіки природокористування як науки, дана загальна характеристика основних видів природних ресурсів, проаналізовано методичні підходи до їх економічної оцінки, розкрито інструментальну базу екологічного менеджменту та методичні засади оцінки економічного збитку від забруднення довкілля. В книзі з нових позицій розглянуто екологічні проблеми людства, дано оцінку міжнародному співробітництву в галузі охорони навколошнього середовища.

Необхідність переходу національних економік до моделі сталого розвитку, що базується на ресурсоощадливому природокористуванні та екологічно-орієнтованій структурі господарського

комплексу - тема наукових та суспільних дискусій, багатьох екологічних форумів планетарного масштабу, міжнародних організацій природоохоронного спрямування. У посібнику: **Сталий розвиток: еколого-економічна оптимізація територіально-виробничих систем.** - Суми : Університетська книга, 2008. - 383 с. узагальнено матеріали щодо методів та моделей управління станом довкілля з метою досягнення умов сталого розвитку держави та її територій. В книзі наведено відомості про підходи до кількісної оцінки впливу екологічних чинників та шляхи нейтралізації негативного впливу екологічно небезпечних виробництв.

Нові економічні, соціальні й екологічні приоритети, що спираються на збалансовані структури виробництва й споживання, нові технології та форми інвестицій зумовлюють необхідність трансформації національних систем управління на локальному, регіональному, державному та глобальному рівнях. Їх головним завданням є гармонізація відносин у системі “природа-суспільство”. У зв'язку з цим набувають актуальності системи екологічного управління, що забезпечує гармонійний розвиток виробничого та природоресурсного потенціалу. Мета державного екологічного управління полягає у запобіганні виснаження природних ресурсів, недопущенні перевищення несучої ємності біосфери. Важливим питанням є екологізація функціонування всіх сфер життєзабезпечення, досягнення й підтримка необхідної якості здоров'я та життя населення, належного стану довкілля, гармонізації взаємовідносин суспільства та природи.

У підручнику: **Бобровський А.Л. Екологічний менеджмент.** - Суми: Університетська книга, 2009. - 585 с. викладено основи та принципи формування національної системи екологічного управління й екологічної політики, включаючи її сучасні інструменти в контексті міжнародної практики, подано шляхи вирішення природоохоронних проблем відповідно до загальноєвропейських вимог. Також у підручнику охарактеризовано особливості реалізації принципу сталого розвитку в Україні.

Забезпечити збалансоване вирішення соціально-економічних завдань, збереження сприятливого стану навколошнього середовища і природно-ресурсного потенціалу з метою задоволення життєвих потреб нинішнього і майбутніх поколінь — головне завдання сучасної екологічної політики української держави.

Україна може забезпечити перехід до сталого розвитку виключно шляхом ефективного використання всіх видів ресурсів, структурно-технологічної модернізації виробництва, використання творчого потенціалу суспільства для розбудови і процвітання держави. Визначення шляхів забезпечення сталого розвитку держави повинно ґрунтуватися на формулюванні стратегічних цілей державотворення з урахуванням реалій сьогодення, тенденцій розвитку світового співтовариства, місця і ролі України в Європі та світі.

*Огляд підготувала
головний бібліотекар
відділу документів
з питань економіки, виробництва
та природничих наук
обласної універсальної
наукової бібліотеки ім. Д.І. Чижевського
Наталія Ракуленко*